

การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการอ่านและจัดทำทวิจารย์หนังสือ

สิทธิรัตน์ รุ่งมี¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอความสำคัญของบทวิจารณ์หนังสือ ประโยชน์ของการทำบทวิจารณ์หนังสือที่มีต่อการส่งเสริมการอ่าน และประโยชน์ที่มีต่อผู้อ่าน ผู้ทำบทวิจารณ์ และวงการหนังสือ ตลอดจนประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยกิจกรรมบทวิจารณ์หนังสือสามารถพัฒนาทักษะที่เรียกว่า 3Rs, 4cs หรือ 8Cs นอกจากนี้นำเสนอบทบาทของผู้สอนที่สามารถนำบทวิจารณ์หนังสือมาใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ในการเรียนการสอนได้ รูปแบบการจัดทำบทวิจารณ์หนังสือตามช่วงอายุ และผลของการทำบทวิจารณ์หนังสือที่ส่งผลต่อทักษะการเรียนรู้ บทความนี้ยังยกตัวอย่างบริการบทวิจารณ์หนังสือของห้องสมุดหรือเว็บไซต์ต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสรุปถึงแนวทางการนำไปใช้ในครอบครัว สถาบันการศึกษา และการพัฒนาบริการของห้องสมุด

คำสำคัญ : บทวิจารณ์หนังสือ, การอ่าน, การเรียนรู้

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตร ศศ.บ.(บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อีเมลล์ ake1409@gmail.com

Learning Promotion through Reading and Book Reviews

Sittthirat Rungmee¹

Abstract

This academic article presents the importance of book reviews, the benefits of book reviews in promoting reading, the benefits to readers, reviewers, and the book industry, as well as the benefits to learning in the 21st century, book review activities can develop skills known as the 3Rs, 4cs, or 8Cs. It also presents educators' roles in integrating book reviews into pedagogical practices, the formats for preparing book reviews according to age groups, and the impact of book reviews on learning skills. This article also provides examples of book review services from libraries or websites both in Thailand and abroad and summarizes guidelines for their use in families, educational institutions, and library service development

Keywords: Book reviews, Reading, Learning

¹ Lecturer of the Library and Information Science Program, Faculty of Humanities and Social Sciences.

Thaksin University E-mail: ake1409@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

การเรียนการสอนหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษานั้นจะพบว่าการบรรจุการจัดทำบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ไว้ในหลักสูตร เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการทำบทวิจารณ์หนังสืออาจถูกรวมอยู่ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์วรรณกรรม (Literary Criticism) การเขียนเชิงวิชาการ (Academic Writing) หรือการศึกษาด้านบรรณารักษศาสตร์ (Library and Information Science) ซึ่งสามารถพบได้ในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น รายวิชาการวิจารณ์วรรณกรรมและการเขียนบทวิจารณ์ (Literary Criticism and Review Writing) หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายวิชาการเขียนเชิงวิชาการสำหรับการวิเคราะห์วรรณกรรม หลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวรรณคดีอังกฤษ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รายวิชาการแนะนำหนังสือและการสื่อสารสารสนเทศ (Book Promotion and Information Communication) หลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รายวิชาการวิจารณ์สื่อและวรรณกรรม หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน ของมหาวิทยาลัยมหิดล Course Critical Reading and Review Writing หลักสูตร Bachelor of Arts in English Literature ของ Harvard University (USA) Course Writing for Book Review Columns หลักสูตร Master of Publishing and Communications ของ University of Melbourne (Australia) Module Contemporary Literary Criticism and Book Review หลักสูตร Master of Studies in English Literature ของ University of Oxford (UK) Module Writing and Critiquing Literature ในภูมิภาคเอเชียพบการจัดทำบทวิจารณ์หนังสือในหลักสูตร Bachelor of Arts in English Language and Literature ของ National University of Singapore (NUS) ประเทศสิงคโปร์ Course Analytical Techniques for Literary Reviews หลักสูตร Graduate Program in Media and Culture Kyoto University ของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดทำบทวิจารณ์หนังสือเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะและความรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา

การทำบทวิจารณ์หนังสือยังเกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อวิชาการ ดังเช่นลักษณะของบทวิจารณ์หนังสือถูกระบุเป็นประเภทหนึ่งของประเภทของบทความ ดังเช่น วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ (Academic Graduate Journal, 2025) และวารสารชัยมงคลปริทรรศน์ (Journal of Chaimongkol Review, 2025) ได้ให้ความหมายและขอบเขตของบทวิจารณ์หนังสือไว้ดังนี้ บทวิจารณ์หนังสือ คือ การเขียนเล่าเรื่องและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งโดยเจตนาจะแนะนำหนังสือเล่มนั้นให้ผู้อ่านรู้จัก โดยให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสืออย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเภทของหนังสือ ให้ขอบเขตเนื้อหา คุณลักษณะพิเศษหรือข้อเด่นของหนังสือ เช่น ภาพประกอบ วรรชนี มีการประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่ามีค่าควรอ่านหรือควรจัดหาเหมาะกับผู้อ่านกลุ่มใด มีการเปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นในประเภทเดียวกัน ผู้วิจารณ์ควรมีความรู้ในสาขาที่วิจารณ์ ควรระบุชื่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจารณ์ เพื่อใช้

พิจารณาความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์ นอกจากนี้การวิจารณ์หนังสือยังเป็นเครื่องมือในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่าเข้าห้องสมุด ลักษณะบทวิจารณ์หนังสือที่ดี คือ 1) ให้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของหนังสืออย่างสมบูรณ์ รวมถึงประเภทของหนังสือ ให้ขอบเขตเนื้อหา คุณลักษณะพิเศษ หรือข้อเด่นของหนังสือ เช่น ภาพประกอบ ครรชนี 2) มีการประเมินคุณค่า แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่ามีค่าควรอ่านหรือควรจัดหา เหมาะกับผู้อ่านกลุ่มใด มีการเปรียบเทียบกับหนังสือเล่มอื่นในประเภทเดียวกัน 3) ผู้วิจารณ์ควรมีความรู้ในสาขาที่วิจารณ์ ควรระบุชื่อหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจารณ์ เพื่อใช้พิจารณาความน่าเชื่อถือของบทวิจารณ์ (Chaing Mai University, 2018) การพัฒนาทรัพยากรภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำบทวิจารณ์หนังสือนั้นเป็นเครื่องมือที่มีความเกี่ยวข้องกับหนังสือ การอ่าน และการนำเสนอประเด็นที่สำคัญของเนื้อหา

วรมณ: ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2565
RMU. 2, 18 (1) : January - April 2022

239



บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

“อนาคตที่ AI ทำอะไรคุณไม่ได้”

ISBN 978-616-287-469-7

แปลจากหนังสือ: NORYOKU WO MIGAKU AI JIDAI NI

KATSUYAKUSURU JINZAI “TTSU NO NORYOKU”

ผู้เขียน/ผู้แปล ทาซากะ อิโรชิ/ปวณ การสมใจ

บทวิจารณ์โดย ดร.กฤตยา นาคประสิทธิ์

จำนวนหน้า 184 หน้า/ราคา 200 บาท

ศาสตราจารย์กิตติมศักดิ์ ดร.ทาซากะ อิโรชิ ปัจจุบันอายุ 71 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า จากมหาวิทยาลัยโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เคยดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการผู้จัดการสถานวิจัยเจแปน (The Japan Research Institute) มีประสบการณ์ทำงานร่วมสมัยพัฒนาภาคธุรกิจอย่างกว้างขวาง 702 บริษัทเป็นระยะเวลา 10 ปี คุณทาซากะ อิโรชิ เป็นผู้ก่อตั้ง Think Tank SophiaBank ซึ่งเป็นองค์กรที่มีเครือข่ายทั่วโลก ทำหน้าที่ส่งเสริมองค์การพัฒนาประเทศญี่ปุ่น ทำงานด้านสายข้อมูล วิสัยทัศน์ และแนวคิดของระบบสังคมยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังเป็นผู้อุปถัมภ์สถานภาษา ซึ่งถือเป็นทั้งพันธมิตรที่สร้างความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยสถาบันแห่งนี้มีผู้บริหารและผู้ดำเนินงานต่าง ๆ มารวมตัวกัน 5,000 คน สมาชิกเป็นเครือข่ายในการทำงานได้เป็นอย่างดีต่าง ๆ ในบทบาทฐานะที่เป็นวิศวกร ผู้ว่า นักคิด นักพูด และนักเขียน ถือได้ว่าคุณทาซากะ อิโรชิ เป็นผู้ที่หนึ่งที่มีทักษะหลากหลายในการทำงาน ด้วยความมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับทั้งจากหน่วยงานในประเทศญี่ปุ่นและต่างประเทศนั้นเอง เราจึงได้มีความไว้วางใจจากรัฐบาลญี่ปุ่นให้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาพิเศษคณะรัฐมนตรี

ปัจจุบันมีผลงานหนังสือของดร.ทาซากะ อิโรชิ ถูกตีพิมพ์ในต่างประเทศและต่างประเทศกว่า 80 เล่ม หนังสือ NORYOKU WO MIGAKU AI JIDAI NI KATSUYAKUSURU JINZAI “TTSU NO NORYOKU” ถูกจัดพิมพ์เป็นภาษาญี่ปุ่นเมื่อปี ค.ศ. 2019

ทำอะไรคุณไม่ได้” โดยสำนักพิมพ์ชิริส ในเครือบริษัท วิสสิม จำกัด เมื่อปี ค.ศ. 2021 โดยบริษัท วิสสิม จำกัด ได้รับลิขสิทธิ์ในการแปลภาษาไทยมาจากบริษัท Nippon.Bisayyo Publishing จำกัด ผู้แปลคือ คุณปวณ การสมใจ นับเป็นผลงานการแปลหนังสือภาษาญี่ปุ่นลำดับที่ 5 ของผู้แปล หนังสือแปลฉบับภาษาไทยถูกจัดจำหน่ายโดยบริษัท อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด และวางจำหน่ายตามร้านหนังสือชั้นนำทั่วไป

“อนาคตที่ AI ทำอะไรคุณไม่ได้” เป็นหนังสือที่คุณทาซากะ อิโรชิ เขียนบอกให้กับพ่อแม่ที่เสียชีวิต ด้วยวัยจะถึงแก่พิราลัยของคุณแม่ที่เธอพูดไว้ว่า “มนุษย์จะต้องเรียนรู้ว่าชีวิต” ทำให้คุณทาซากะ อิโรชิ เกิดกำลังใจมุ่งมั่นที่จะก้าวเดินต่อไป โดยมีคำพูดของคุณแม่เป็นเสียงดังในใจที่คอยประคับประคองและหล่อเลี้ยงให้เขาไม่หยุดเติบโต แนวคิดของหนังสือจึงถ่ายทอดสู่ผู้อ่านด้วยถ้อยคำที่เรียบง่ายที่ประทับใจและน่าติดตามและให้แรงบันดาลใจในยุคนี้อย่างยิ่งคุณทาซากะ อิโรชิ ไม่หยุดพัฒนาทักษะในการทำงานของตนเอง โดยเริ่มพัฒนาทักษะสำหรับการทำงานในยุค AI อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีต เพราะใคร ๆ ก็รู้ว่าการใช้ AI แทนที่การใช้มนุษย์เป็นไหน ๆ และเขาไม่อาจคาดหวังจากองค์กรธุรกิจไหนที่ลงทุนเพียงอย่างเดียวในปัจจุบันให้เป็นฝ่ายแบกรับต้นทุนเพื่อให้อบรมให้กลายเป็นคนที่จะไม่ตกงานในยุค AI เพราะถ้าอย่างนั้นก็คงต้องอยู่ดี ไม่ว่าต้องปลดพนักงานที่เป็นมนุษย์ทิ้งจนต้องจ่ายค่าชดเชยตามกฎหมาย หากในอนาคต AI ทำงานแทนมนุษย์อย่างง่ายดาย

ภาพที่ 1 ตัวอย่าง Book Review (Nakprasit, 2022).

ปีที่ 29 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2568)

ภาพที่ 2 ตัวอย่าง Book Review (Lertjiraprasert, 2024)

ขั้นตอนการจัดทำบทวิจารณ์หนังสือ

ความถูกต้องของข้อมูลบรรณานุกรม และความชัดเจนของเนื้อหา เพื่อให้บทวิจารณ์มีความน่าเชื่อถือและเป็นมืออาชีพ

ประโยชน์ของบทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียนนำประสบการณ์การเป็นผู้ทำบทวิจารณ์หนังสือในฐานะนักศึกษา และในฐานะอาจารย์ที่มอบหมายให้นักศึกษาในชั้นเรียนทำบทวิจารณ์หนังสือเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และในฐานะของผู้อยู่ในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มีความเห็นว่าบทวิจารณ์หนังสือมีประโยชน์ในการส่งเสริมการอ่าน โดยแบ่งตามกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

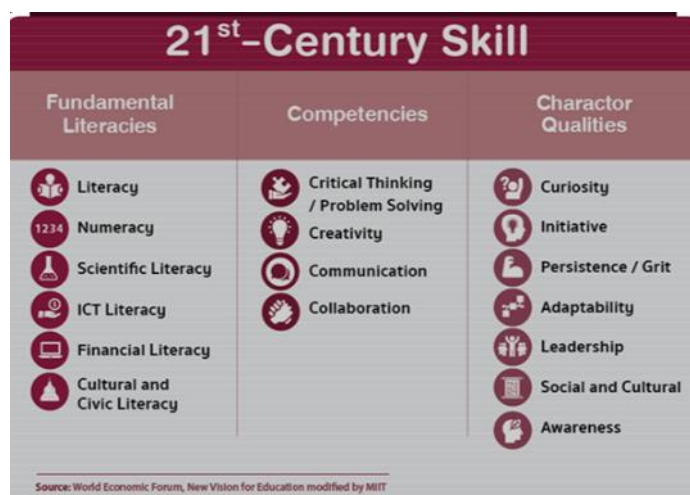
1. ประโยชน์ต่อผู้อ่าน บทวิจารณ์หนังสือทำให้ช่วยประหยัดเวลาในการตัดสินใจเลือกอ่านหนังสือที่เหมาะสมกับความสนใจ ได้มุมมองและการตีความที่หลากหลายจากผู้รู้วิ และมองเห็นประเด็นสำคัญที่อาจพลาดไปหากอ่านเพียงลำพัง

2. ประโยชน์ต่อผู้เขียนรีวิว บทวิจารณ์หนังสือทำให้ฝึกการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาพัฒนาทักษะการเขียนและการสื่อสาร และเป็นการทบทวนและจดจำสาระสำคัญของหนังสือได้ดีขึ้น

3. ประโยชน์ต่อวงการหนังสือและการอ่าน บทวิจารณ์หนังสือทำให้สร้างวัฒนธรรมการอ่านและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นข้อมูลสะท้อนกลับให้นักเขียนและสำนักพิมพ์ และช่วยขยายฐานผู้อ่านให้กว้างขึ้น

ประโยชน์ของบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (National Electronics and Computer Technology Center- NECTEC) การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กล่าวถึงการเรียนรู้ว่า ผู้คนต้องมีทักษะดิจิทัล โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ Fundamental Literacies, Competencies และ Character Qualities โดยในด้านสมรรถนะ Competencies เป็นทักษะที่เรียกว่า 4Cs



ภาพที่ 3 ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Kongprachan, 2019)

“4Cs” นั้น เป็นทักษะที่มนุษย์ยังเป็นต่อ ยังไม่มีคอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีใด ๆ มีทักษะดังกล่าวเหมือนมนุษย์ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 Cs ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking / Problem – Solving) ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) ทักษะการสื่อสาร (Communication) ทักษะการทำงานเป็นทีม (Collaboration) (Kongprachan, 2019)

The Council of Education (2017) ได้กล่าวถึงหลัก 3Rs x 8Cs ในการพัฒนาคุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 และความต้องการกำลังคนยุค 4.0 ว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs x 8Cs) เป็นทักษะการเรียนรู้ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมาย ด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs x 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้



ภาพที่ 4 คุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 (The Council of Education, 2017)

การพัฒนาคุณลักษณะเด็กไทยในศตวรรษที่ 21 ให้มีทักษะ 8Cs ข้างต้นนั้นมีเป้าหมายในการเรียนรู้ที่คนไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ที่เรียกว่า 3Rs คือ Reading (การอ่าน) การเขียน (Writing-‘Riting) และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic-‘Rithmetic) ซึ่ง 3Rs มีความสำคัญมากเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในศตวรรษที่ 21

ความเชื่อมโยงของบทวิจารณ์หนังสือกับ 4Cs, 8Cs และ 3Rs

บทวิจารณ์หนังสือเป็นเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการฝึกฝนทั้ง 4Cs, 8Cs และ 3Rs อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีความเชื่อมโยงดังนี้ (Partnership for 21st Century Skills, 2009 ; Trilling & Fadel, 2009)

1. ความเชื่อมโยงระหว่างบทวิจารณ์หนังสือกับ 4Cs, 8Cs บทวิจารณ์หนังสือเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกฝนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และ การแก้ปัญหา (Problem Solving) ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือ ประเมินแนวคิดของผู้เขียน และตั้งคำถามเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้เรียนยังต้องใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creativity) ในการเรียบเรียงเนื้อหาและสื่อความหมายอย่างน่าสนใจ รวมถึงใช้การสื่อสาร (Communication) เพื่อถ่ายทอดความคิดเห็นให้ผู้อื่นเข้าใจ และอาจทำงานร่วมกัน (Collaboration) ในการจัดกิจกรรมอภิปรายหนังสือร่วมกับผู้อื่น

2. ความเชื่อมโยงระหว่าง 4Cs, 8Cs กับ 3Rs ทักษะ 4Cs, 8Cs เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หรือ 3R ได้แก่ การอ่าน (Reading): การคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยให้ผู้เรียนตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาที่อ่านได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น การเขียน (Writing): ความคิดเชิงสร้างสรรค์และการสื่อสารช่วยให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้และความคิดเห็นอย่างชัดเจนและน่าสนใจ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นหัวใจสำคัญของการใช้คณิตศาสตร์ในการคิดวิเคราะห์เชิงตรรกะ ทั้งนี้ การทำงานเป็นทีม (Collaboration) ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนแนวคิดและเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนา 3Rs อย่างเป็นระบบ

3. ความเชื่อมโยงระหว่างบทวิจารณ์หนังสือกับ 3Rs บทวิจารณ์หนังสือช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้พื้นฐาน 3R โดยตรง เพราะการอ่าน (Reading) ผู้เรียนต้องอ่านอย่างเข้าใจและวิเคราะห์ ในด้านการเขียน (Writing) ผู้เรียนต้องเรียบเรียงบทวิจารณ์ด้วยภาษาเขียนอย่างมีตรรกะ และอ่านงานเขียนของตนเองให้สามารถสื่อสารได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ตรงกับความต้องการ ในด้านคณิตศาสตร์ (Arithmetic) แม้บทวิจารณ์หนังสือจะเกี่ยวข้องน้อยกว่า แต่การวิเคราะห์โครงสร้าง ตรรกะ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงตัวเลขในหนังสือก็สามารถเกี่ยวข้องกับการคิดเชิงคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งต้องอาศัยการอ่านและบทวิจารณ์อาจจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น

สรุปได้ว่า บทวิจารณ์หนังสือจึงเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการฝึกฝนทั้ง 4C และ 3R อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 5



ภาพที่ 5 ความเชื่อมโยงของบทวิจารณ์หนังสือกับ 4Cs, 8Cs และ 3Rs

การส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้โดยการนำบทวิจารณ์หนังสือมาใช้ในกิจกรรมชั้นเรียน

การจัดกิจกรรมบทวิจารณ์หนังสือสามารถดำเนินการได้ในบริบทของโรงเรียนและสถานศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนส่วนใหญ่มีทรัพยากรหนังสือในห้องสมุดหรือสามารถเข้าถึงได้ผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งการเขียนรายงาน การนำเสนอปากเปล่า หรือการอภิปราย และเป็นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะและคุณลักษณะการเรียนรู้ 3Rs, 4Cs, 8Cs และตอบสนองต่อนโยบายด้านการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น "Reading Literacy" ของ OECD และกรอบแนวคิดของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Trilling & Fadel, 2009) ซึ่งผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับช่วงอายุ และวัตถุประสงค์ของหัวข้อการเรียนรู้ในชั้นเรียน นำมาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ได้ตั้งแต่ประถมตอนปลาย ซึ่งเราจะมักเห็นภาพนักเรียนมาแล้วเรื่องจากนิทานจนถึงผู้ศึกษาในมหาวิทยาลัย และสำหรับเด็กเล็กระดับปฐมวัย อาจจะไม่กิจกรรมทำบทวิจารณ์หนังสือในชั้นเรียน เนื่องจากไม่การเรียนรู้รูปแบบนี้ยังไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ แต่ห้องสมุดสามารถจัดทำบทวิจารณ์หนังสือเพื่อช่วยให้ผู้ปกครองคัดเลือกสื่อการเรียนรู้ให้กับลูกๆ ได้ เช่น ครอบบรรณาคีย์ ห้องสมุดหนังสือภาพสำหรับเด็กปฐมวัยแห่งแรกในประเทศไทย ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีลิงก์ "หนังสือคัดสรร" บนเว็บไซต์ ซึ่งบ่งชี้ถึงรายการหนังสือที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพิเศษ และมีการยกตัวอย่างข้อความในหนังสือ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือแบบสั้นๆ ง่าย เหมาะกับเด็ก (Darunbannalai, 2025)

รูปแบบของบทวิจารณ์หนังสือในระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ประมาณอายุ 10–12 ปี) เริ่มต้นด้วยบทวิจารณ์แบบง่าย ๆ เช่น บอกเล่าความรู้สึกต่อหนังสือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (อายุ 13–18 ปี) เหมาะสำหรับการฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์ วิเคราะห์โครงเรื่อง หรือตัวละคร เช่น วิจารณ์นวนิยายที่

เกี่ยวข้องกับประเด็นสังคม และระดับอุดมศึกษา ใช้เพื่อพัฒนาทักษะวิชาการ เช่น การเขียนวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ บทบาทของผู้สอนในการจัดกิจกรรมบทวิจารณ์หนังสือในห้องเรียน ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรมประกอบด้วย กำหนดวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ชัดเจน วางแผนการประเมินผลที่เหมาะสม สร้างเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน 2) การสร้างแรงจูงใจและให้คำแนะนำ ประกอบด้วย แนะนำหนังสือที่เหมาะสมกับระดับและความสนใจของผู้เรียน สาคิดและยกตัวอย่างการเขียนบทวิจารณ์หนังสือที่มีคุณภาพ และให้ข้อมูลย้อนกลับที่สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) การเชื่อมโยงกับการเรียนการสอน ได้แก่ บูรณาการกับเนื้อหารายวิชา กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และอภิปราย และสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) สร้างความร่วมมือกับบรรณารักษ์ห้องสมุด ในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในห้องสมุด แนะนำวิธีการสืบค้นหนังสือออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ หรือจัดอบรมการเขียนบทวิจารณ์ที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน เป็นต้น มีตัวอย่าง ของ Martin Davies และ Ronald Barnett ที่ทำบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง "The Palgrave Handbook of Critical Thinking in Higher Education" เพื่อแบ่งปันความรู้และข้อมูลเชิงลึกที่กว้างขวางเกี่ยวกับความเข้าใจร่วมสมัยและการประยุกต์ใช้การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinkink) ในระดับอุดมศึกษา พวกเขาเชื่อว่าหนังสือเล่มนี้เป็นตำราที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับโลกของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำลังพัฒนา เนื่องจาก การคิดเชิงวิพากษ์เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่บัณฑิตให้คุณค่าสูงอย่างยิ่ง และนำไปใช้อย่างแพร่หลายในหลักสูตรการเรียนการสอนทำให้การเรียนการสอนในอุดมศึกษามีประสิทธิภาพ จึงได้ทำบทวิจารณ์หนังสือเพื่อเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวในวารสาร Journal of Organizational Knowledge Communication และกระตุ้นให้นักศึกษาระดับอุดมศึกษานำไปใช้ในการเรียนการสอนในหลักสูตร (Davies & Barnett, 2015)

การเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านกิจกรรมการทำบทวิจารณ์หนังสือ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนสังเกตการอ่านอย่างลึกซึ้ง (Deep Reading) ไม่ใช่แค่การอ่านเพื่อความเข้าใจเท่านั้น แต่เป็นการอ่านเพื่อวิเคราะห์ ประเมิน และสะท้อนคิด สามารถฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ผู้เรียนต้องตั้งคำถามต่อแนวคิดและเนื้อหาของหนังสือ และแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างมีเหตุผล (Paul & Elder, 2014) พัฒนาทักษะการสื่อสารและการเขียน (Communication and Writing) การเขียนบทวิจารณ์ช่วยให้ผู้เรียนฝึกการเรียบเรียงความคิด และการนำเสนอความคิดเห็น และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิต ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นในชีวิตจริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ในทางจิตวิทยา บทวิจารณ์หนังสือกระตุ้นความสนใจในการอ่าน เพิ่มความมั่นใจในการแสดงออก และในด้านสังคม สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางปัญญาในห้องเรียน (OECD, 2019).

ตัวอย่างการให้บริการบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ผู้เขียนได้ค้นคว้าการบริการบทวิจารณ์หนังสือในประเทศไทยและต่างประเทศจากเว็บไซต์ของห้องสมุด หรือสมาคม ชมรมการอ่าน เป็นที่น่าสนใจคือในประเทศไทยส่วนใหญ่มักพบบริการรายการหนังสือใหม่ (New book) หรือหนังสือที่น่าสนใจ (Interested book) ที่แสดงรายการบรรณานุกรม และภาพ

ปก อาจจะมีบ้างที่มีบรรณานิตส์ประกอบ ทำให้ไม่ค่อยพบบริการบทวิจารณ์หนังสือ และอาจจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงการสร้างวัฒนธรรมการอ่านหรือบทบาทของห้องสมุดได้

ตารางที่ 1 บริการบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ชื่อห้องสมุด	ลักษณะการให้บริการ	URL
ดร.ณบรรณาลัย (ประเทศไทย)	มีลิงก์ "หนังสือคัดสรร" บนเว็บไซต์ ซึ่งบ่งชี้ถึงรายการหนังสือที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพิเศษพร้อมการรีวิวแบบง่าย ที่เหมาะกับการห้องสมุดเด็กปฐมวัย ใช้ในการเลือกหนังสือสำหรับการอ่านที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก	https://www.darunbannalai.in.th/
Read for Love	เว็บไซต์ Read for Luv เป็นบล็อกรีวิวหนังสือภาษาไทยที่เน้นการนำเสนอความคิดเห็นและสรุปเนื้อหาของนิยายแนวสยองขวัญ ระทึกขวัญ และลึกลับจากผู้เขียนต่างประเทศ โดยมีการแปลและเรียบเรียงเนื้อหาให้เข้าใจง่ายสำหรับผู้อ่านชาวไทย บล็อกนี้ได้รับความนิยมจากผู้อ่านที่ชื่นชอบการอ่านรีวิวหนังสือในแนวดังกล่าว และเคยมีการแนะนำในกระทู้ของเว็บไซต์ ฟันทิปว่าเป็นหนึ่งในแหล่งรีวิวหนังสือที่น่าสนใจ	https://readforluv.blogspot.com/

ชื่อห้องสมุด	ลักษณะการให้บริการ	URL
Provo City Library (สหรัฐอเมริกา)	มีบล็อกเฉพาะสำหรับการ "รีวิวนั่งสือ โดยเจ้าหน้าที่ห้องสมุด" (Library Staff Reviews) และ "รีวิวนั่งสือสำหรับเด็ก" (Children's Book Reviews) บล็อกเหล่านี้มี การรีวิวโดยละเอียดที่เขียนโดยเจ้าหน้าที่ รวมถึงบทสรุป การประเมินเชิงวิพากษ์ (เช่น การชื่นชมสไตล์การเขียน) และ คำแนะนำ "หนังสือที่คล้ายกัน" (Similar Reads) มีการกล่าวถึง "Audio Picks" ซึ่ง บ่งชี้ถึงเนื้อหาเสียงที่เกี่ยวข้องกับ หนังสือ ภาพปกมีอยู่บนหน้าหลักของ บล็อก	https://provolibrary.gov/bookblogs
University of North Carolina (UNC) Library (สหรัฐอเมริกา)	มีส่วน "คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด สำหรับการอ่าน การรับชม และการฟัง ในช่วงฤดูหนาว" (Library staff recommendations for winter reading, watching and listening) คำแนะนำแต่ละ รายการมีคำอธิบายโดยละเอียด การรีวิว ส่วนตัวจากเจ้าหน้าที่ และภาพปกหรือ โปสเตอร์ที่เกี่ยวข้องสำหรับหนังสือ รายการทีวี ภาพยนตร์ และเพลง	https://library.unc.edu/news/library-staff-recommendations-for-winter-reading-watching-and-listening/
New Berlin Public Library (สหรัฐอเมริกา)	มีส่วน "หนังสือแนะนำ" (Recommended Reads) ที่ครอบคลุมสำหรับผู้ใหญ่ วัยรุ่น และเด็ก แต่ละรายการหนังสือมีภาพปกที่ โดดเด่น บทสรุปโครงเรื่องโดยละเอียด คำ อธิบายชี้แจง และมักมีคำกล่าวอ้างอิงจากการ วิจารณ์	https://www.newberlinlibrary.org/recommended-reads

ชื่อห้องสมุด	ลักษณะการให้บริการ	URL
Public Libraries Victoria (ออสเตรเลีย)	บริหารจัดการ "ReadBooks.com.au" ซึ่งเป็นเว็บไซต์สำหรับโครงการทำทายการอ่านทั่วรัฐ แพลตฟอร์มนี้ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วม "เขียนรีวิวหนังสือ" ติดตามความคืบหน้าการอ่าน และเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต่างๆ	https://www.plv.org.au/projects/readbooks-com-au/
Vancouver Public Library (แคนาดา)	มีโปรแกรม "Teens Read it First" ที่วัยรุ่นสามารถอ่านและรีวิวหนังสือที่ยังไม่วางจำหน่าย รีวิวจะถูกส่งทางอีเมล ให้คะแนน (1-5 ดาว) และมีความยาวไม่เกิน 250 คำ โดยเน้นที่ความคิดเห็นมากกว่าบทสรุป โครงเรื่อง รีวิวเหล่านี้จะถูกโพสต์ในแคตตาล็อกของห้องสมุด ห้องสมุดยังมี "รายการหนังสือ" (Booklists) ที่คัดสรรมาอย่างครอบคลุมตามประเภท อารมณ์ และหัวข้อเฉพาะ	https://www.vpl.ca/program/teens-read-it-first

ชื่อห้องสมุด	ลักษณะการให้บริการ	URL
British Library (สหราชอาณาจักร)	บล็อก Knowledge Matters ของ British Library มีบทความที่เกี่ยวข้องกับการรีวิวหนังสือในอดีต เช่น บทความ "Book bloggers and the British Library" ซึ่งเป็นเครือข่ายของนักเขียนบล็อกที่รีวิวหนังสือของห้องสมุดบล็อก "Living Knowledge" มีชุดบทความที่น่าสนใจ "บล็อกเกอร์หนังสือผู้หลงใหลที่ให้การประเมินหนังสือใหม่ของเราอย่างซื่อสัตย์" ห้องสมุดจัดส่งหนังสือตัวอย่างให้บล็อกเกอร์ภายนอกเหล่านี้ ซึ่งจะเผยแพร่รีวิวของตนบนแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น Twitter, Instagram, Wordpress และ YouTube	https://blogs.bl.uk/living-knowledge/
Mansfield Public Library (สหรัฐอเมริกา)	หน้า "รีวิวหนังสือ" ที่แสดงรายการและลิงก์ไปยังแหล่งรีวิวหนังสือมีอาชีพภายนอกต่างๆ เช่น Boston Review, New York Times Book Review และ Library Journal	https://www.mansfieldlibraryma.com/books-blogs/book-reviews/

ชื่อห้องสมุด	ลักษณะการให้บริการ	URL
LibraryReads (สหรัฐอเมริกา)	LibraryReads คือรายชื่อหนังสือและบทวิจารณ์หนังสือที่พนักงานห้องสมุดประชาชนทั่วประเทศเลือกมาทุกเดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงผู้อ่านกับหนังสือให้ได้มากที่สุด LibraryReads นำเสนอหนังสือที่พนักงานห้องสมุดชื่นชอบในการอ่านและแบ่งปัน ให้ผู้ที่สนใจเหมือนกัน ในแต่ละเดือน LibraryReads จะประกาศรายชื่อหนังสือที่คัดเลือกร่วมการรีวิวในเว็บไซต์ อีเมลและ สื่อต่างๆ เช่น Publisher's Weekly, Booklist, Library Journal, Shelf Awareness, Publisher's Lunch และฐานข้อมูล NoveList รวมถึงช่องทางของสื่อดิจิทัล เช่น Edelweiss และ NetGalley	https://libraryreads.org/
Las Comadres & Friends National Latino Book Club (สหรัฐอเมริกา)	เว็บไซต์นี้มีการส่งเสริมกิจกรรมการรีวิวหนังสือ (Book Review) อย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนและเผยแพร่ผลงานของนักเขียนเชื้อสายละตินอเมริกัน กิจกรรมเหล่านี้รวมถึงการแนะนำหนังสือประจำเดือน การจัดเสวนาออนไลน์ และการเชิญชวนให้สมาชิกเขียนรีวิวเพื่อเผยแพร่บนแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Amazon, Goodreads และ Barnes & Noble	https://latinolit.com/latino-book-club/

ชื่อห้องสมุด	ลักษณะการให้บริการ	URL
SF Site (สหรัฐอเมริกา)	เป็นแหล่งรวมบทวิจารณ์หนังสือแนววิทยาศาสตร์และแฟนตาซีที่มีชื่อเสียงมาช้านาน โดยมีการรีวิวหนังสือจากนักเขียนและผู้สนใจทางด้านวิทยาศาสตร์หลากหลายท่าน แม้ว่าการอัปเดตเนื้อหาใหม่จะหยุดลงตั้งแต่ปี 2013 แต่ฐานข้อมูลรีวิวที่มีอยู่ยังคงสามารถเข้าถึงได้และเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านที่สนใจ	

การนำไปใช้และบทสรุป

บทวิจารณ์หนังสือนั้นเป็นเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ที่เกิดจากการอ่าน และแสดงความคิดเห็นของผู้อ่านเพื่อนำเนื้อหามาทำบทวิจารณ์หนังสือเข้าไปด้วย สามารถพัฒนาทักษะของผู้จัดทำบทวิจารณ์หนังสือและผู้อ่านได้ เป็นการพัฒนาในการคิดวิเคราะห์ สรุปความและเชื่อมโยงประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังแนวคิด 3Rs, 4Cs, 8Cs เนื่องจากการพัฒนาทักษะการอ่านเริ่มจากครอบครัว ดังการศึกษาของ Henderson & Mapp (2002) ได้การทบทวนวรรณกรรม 51 เรื่อง ที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างการมีส่วนร่วมของครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน Senechal & LeFevre (2002) พบว่าการอ่านหนังสือร่วมกันในครอบครัวส่งผลต่อการรู้หนังสือและทักษะการอ่าน ดังนั้น ครอบครัวสามารถนำไปประยุกต์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับบุตรหลานได้ โดยให้สมาชิกครอบครัวเขียนทำบทวิจารณ์หนังสือที่อ่านแล้วแบ่งปันกัน และใช้การทำบทวิจารณ์หนังสือเป็นเครื่องมือช่วยเลือกหนังสือสำหรับเด็กตามวัยและความสนใจ ซึ่งเป็นการฝึกการคิดวิเคราะห์ผ่านการอภิปรายเนื้อหาหนังสือ สร้างความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอในการรีวิว และพัฒนาการสื่อสารและการทำงานร่วมกันในครอบครัว เป็นการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิด 3Rs, 4Cs, 8Cs ด้านสถาบันการศึกษา สามารถนำบทวิจารณ์หนังสือไปบูรณาการในหลักสูตร ที่รวมการเขียนบทวิจารณ์หนังสือในรายวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้เป็นเครื่องมือประเมินทักษะการคิดวิเคราะห์และการเขียนของผู้เรียน และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนบทวิจารณ์หนังสือระหว่างนักเรียนในระดับต่างๆ ส่งผลต่อพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 Henderson & Mapp . (2002) พบว่าทักษะ Deep Reading และ Critical Thinking เสริมสร้างความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น และส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning การบูรณาการดังกล่าวสามารถเป็นความร่วมมือระหว่างผู้สอนและบรรณารักษ์ได้ โดยการทำหน้าที่ผู้สอนแนะนำหนังสือที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียน บรรณารักษ์ให้คำแนะนำด้านเทคนิคการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ และสร้างฐานข้อมูลบทวิจารณ์จากนักเรียนเพื่อเผยแพร่ความรู้ ห้องสมุดเองก็มีบทบาทมากในการสนับสนุนการทำบทวิจารณ์หนังสือ แม้ว่าในยุคปัจจุบันที่ผู้คนจะนิยมอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ซึ่งก็นับว่าเป็น

หนังสือเช่นเดียวกันแต่เข้าถึงคนละแพลตฟอร์ม ในบทบาทของห้องสมุดนั้นสามารถพัฒนาบริการของห้องสมุด เพื่อส่งเสริมการอ่านและการทำบทวิจารณ์หนังสือได้โดยสร้างมุมบทวิจารณ์หนังสือโดยพนักงานห้องสมุดหรือเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของผู้ใช้บริการ จากตัวอย่างในตารางที่ 1 พบว่าห้องสมุดสามารถพัฒนามุมบทวิจารณ์หนังสือให้บริการทางเว็บไซต์ จัดกิจกรรม Book Club พร้อมการเขียนและแบ่งปันบทวิจารณ์หนังสือหรือใช้การทำบทวิจารณ์หนังสือเป็นเครื่องมือแนะนำหนังสือใหม่ นอกจากนี้ห้องสมุดยังสามารถจัดกิจกรรมการส่งเสริมการอ่านจากการทำบทวิจารณ์หนังสือได้ เช่น การประกวดเขียนบทวิจารณ์หนังสือ การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนการทำบทวิจารณ์หนังสือระหว่างห้องสมุดต่างๆ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่รีวิวผ่านเว็บไซต์ หรือโซเชียลมีเดีย เพื่อกระตุ้นการอ่านให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

บทวิจารณ์หนังสือจึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยพัฒนาทั้งทักษะพื้นฐาน (3Rs) และคุณลักษณะการเรียนรู้ (4Cs, 8Cs) จึงควรมีการบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ พร้อมการสนับสนุนจากห้องสมุดและสถาบันการศึกษา การพัฒนาทักษะการอ่านเริ่มต้นจากครอบครัว ดังที่งานวิจัยหลายชิ้นสนับสนุน ดังนั้นการบูรณาการบทวิจารณ์หนังสือในทุกระดับจึงเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการอ่านอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Academic Graduate Journal. (2025). *Book Review*. Retrieved 13 January 2025 from https://so18.tci-thaijo.org/index.php/A_GJ/about?utm_source=chatgpt.com
- Chaing Mai University. (2018). *Information resource development*. Retrieved 11 January 2025 from <https://lis.human.cmu.ac.th/web2018/e-learning/009230/lesson2/page6-11.htm>
- Darunbannalai. (2025). *Selected books*. Retrieved 13 January 2025 from <https://www.darunbannalai.in.th>
- Davies, M., & Barnett, R. (Eds.). (2015). *The Palgrave handbook of critical thinking in higher education*. Palgrave Macmillan.
- Henderson, A. T., & Mapp, K. L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Southwest Educational Development Laboratory.
- Indiana University Bloomington. (2025). *Book Review : Writing Tutorial Services*. Retrieved 23 January 2025 from <https://wts.indiana.edu/writing-guides/writing-book-reviews.html>.
- Journal of Chaimongkol Review. (2025). *Book Review*. Retrieved 13 January 2025 from https://so18.tci-thaijo.org/index.php/j_cm/about?utm_source=chatgpt.com

- Kongprachan, W. (2019). *21st Century Skills*. Retrieved 19 December 2024 from <https://www.nectec.or.th/news/news-pr-news/21st-centuryskills.html>.
- Lertjiraprasert, S. (2024). Recommended book: The Royal Archives of Foreign Affairs. *Thai Reading Journal*, 28(2). Retrieved 20 February 2025 from <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdj/article/view/278266/179399>. (In Thai).
- Nakprasit, K. (2022). Book Review: A Future Where AI Can't Do Anything to You. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*, 16(1), 239–242. (In Thai).
- OECD. (2019). *PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do*. <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). *P21 framework definitions*. Retrieved 28 December 2024 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED519462.pdf>.
- Paul, R., & Elder, L. (2014). *The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools* 7th ed. Foundation for Critical Thinking.
- Senechal, M., & LeFevre, J. A. (2002). Parental involvement in the development of children's reading skill: A five-year longitudinal study. *Child Development*, 73(2), 445-460. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00417>
- The Council of Education. (2017). *Characteristics of Thai children in the 21st century, the need for workforce in the 4.0 era, the 3Rs x 8Cs principle, Thai children in dreams*. Retrieved 18 February 2025 from <http://www.krusmart.com/student-3rs8cs/>.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.